

מראי מקומות- כבא בתרא מ"ו

רצ"ע [וע"ע ברי יונה שהבאנו להלן, דג"כ משמע דתלינן כן מספק, ולא דאמרי' דודאי מכר הטלית בשבילן].
עוד יש לעי', דאם באמת לא מכר הטלית של מי שאמר לו למוכרה, א"כ נמצא לכאור' דהטלית עדיין של אותו איש הוא, וא"כ מה מועיל הא דהאומן אמר לו דיכול להשתמש בהטלית, הרי טלית זה אינו של האומן אלא של האחר. וע' בריטב"א שכ' דכיון שהאומן נתן המעות למי שהי' רוצה למכור טליתו, והטלית נמצא עכשיו אצל האומן, א"כ נמצא דהאומן לקח הטלית מהמוכר, וא"כ הוי שלו ושפיר יכול ליתנו להשני. והרא"ש (מ"ז) ג"כ הק' קו' זו, וכ' "וי"ל, כיון שראובן הי' דחוק למעות, ומכר טליתו, אינו מקפיד אם ישתמשו בו אחרים, שגם הוא משתמש במעות" [ומלשוננו משמע דבאמת אין טלית שלו נקנה להאומן].

(ד) **וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי- יש לע', לפי"ז מה זה דקתני עד שיבא הלה ויטול את שלו. וע' בעליות דר' יונה, שכ' דהיינו שהביא עדים שהי' הטלית שלו, ונאמן לומר לא צייתי להאומן למכור טליתי, דנהי דתלינן שאמר לאומן מכור לי טליתי כל זמן שהדבר ספק, אבל היכא שבא בעל הטלית וטוען בריא, מהימן.**

(ה) **אמר רבא, שפיר קאמר לי', ראה תניא- הק' הרשב"א, האם לא ידע אביי דראה תניא, והא איהו הוא דאותיב מינה לרבה, ואי לדינא, הא ודאי ידע אביי דשפיר קאמר, ובמה נחלקו. וכ' דבאמת אביי ס"ל דכיון דרמאי נינהו, כייפינן להו לאפוקי דלחזיי', דכיון דאית לי' להאי סהדי דחזיוה גבי', והוא טוען דאחרינא הוא ולא מפיקנא, רמאי הוא, ואנן סהדי דאיכא גבי' ולכן כייפינן לי', דאי קושטא קאמר, לא מפסיד אם מפיק לי'. וא"ל רבא דשפיר קאמר, דאי איכא עדים ומפיק לי', משוי לי' ראה ושוב לא יהי' נאמן על קציצתו. ואמר ראה תניא, דהיינו דלא משמע דרק אית לי' סהדי, דאי"ז כראה ממש, אלא משמע דראה ממש בידו. **אלא** דהק' עוד הרשב"א, למה באמת לא יהי' נאמן שוב אם אמר שתיים קצצת לי', הא כל מגו כן הוא, דכיון שהי' יכול לטעון טענה א' וטען טענה**

(א) **מגו דאי בעי א"ל לקוחה היא בידי, מהימן נמי אאגרי'- יש לעי', לשי' הרי"ף שהבאנו לעיל, דלא אמרי' מגו באומן בכלל, א"כ למה נאמן אאגרי' במגו. כ' הרמב"ן דזו אינו דומה לכל מגו של אומן, שכאן כיון שודאי קציץ, רק שאין אנו יודעין כמה, דין הוא שהאומן נאמן ולא בעל הבית. ועוד, הא לא עביד דמשקר כולי האי בשומא, דמילתא ידועה היא [ק"ק, דהא סברא זו שייך גם אצל הבעל הבית, וי"ל]. ועוד, הא ראוי להקל עליו משום כדי חייו, משא"כ בטוען לקוחה הוא בידי, לעולם אינו נאמן בשום מגו, ותקנתו של האומן הוא (אע"פ דכדי לקנות יהי' לעולם צריך עדים או שטר, מ"מ לטובתו הוא, שיהי' אנשים נותנים לו דברים לתקן בלי חשש שמא יטעון שלו הוא).**

(ב) **תיובתא דרבה תיובתא- ק', האם לא ידע רבה מתני', וכ' הריטב"א דמה דאמרי' "תיובתא" היינו דאם רבה ירצה לומר דאומן לאו דוקא, אין שומעין לו [אבל אה"נ, רבה עצמו יסבור דכונת מתני' לאומן וכיוצא בו, דהיינו אחר שנפקד בעדים].**

(ג) **וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי- פי' רשב"ם, הלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחד... וטעה האומן ומכר טליתו של זה, ונתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו, וכיון דמדעתו נתן לו, מותר להשתמש בה. וע' בריטב"א דכ' שאנו אומרים דמסתמא כך הוה, דהאומן לא דקדק בהמכירה, ומכר שלו, ועכשיו חוזר לו הטלית שהי' צריך למכור. אלא דהק', דלמה תולין לקולא, לימא דכמו דאמרי' דלא דק במכירה, אולי באמת לא נתן לו כלום למכור, אלא לא דק בחזרת הטלית, וא"כ הו"ל כמו בית משתה ובית אבל. ותי' דבמכירה לא דייק, כיון ששכרן שוה, אבל כשמחזיר לאדם טליתו, ודאי מידק דייק דמיהדר לי' דילי'. אולם ע' בתורת חיים בהמשך הסוגיא דדייק מדברי הרשב"ם דמותר להשתמש בה אף מספק, והק' דמדברי הרשב"ם באשתו ובניו לכאור' משמע להיפוך, דכ' דמה שאינו יכול להשתמש היכא דאשתו ובניו מחזירין לו, היינו משום דאיכא למימר דטעו (ולא כ' דודאי טעו). והק' דא"כ מבואר דמספק אסור,**

להם חזקה, הרי לכאור' ה' צריך בעה"ב למחות תוך הג' שנים, וכמו מי שטוען לפירות הורדתיו, כדאי לעיל דצריך למחות, ואל"ה יכול מי שירד לפירות להחזיק עליו, ומ"ש. וע"ז פי' הרשב"ם דאה"נ, אבל כאן, כיון שאין יכול להחליפן באחרים, א"כ הוי כשותף ממש עמו בהשדה, והרי שותף אין לו חזקה, משום דלא חשיב מוחזק באכילתו, שהרי יש מציאות שחולקין באופן זה (ולכן אי"צ אפי' למחות, דאי"ז אכילה דמורה שהוא הבעלים ולא האחר). וביאר הדברות משה דהוי שדה זו כשדה שאין בה דין חלוקה, דהא אין להאריס חלק בגוף הקרקע, ולכן מה שנחית לכולה אינה כלום כלפי חזקה.

הא דאיכא פירא בארעא- פי' רשב"ם, דהיינו דעדיין לא נטל האריס חלקו, אינו מעיד, דניחא לי' דתיקו ביד ראובן, דאי שקיל לי' שמעון, גם יטול הפירות כדין נגזל. ותמה הרשב"א, אפ"ה אמאי לא יעיד, הרי הארעא לאריסי קיימי, וצריך ליתן לזה כשאר אריסין (אולם ע' בתוס' שכ' דא"כ יהי' יד האריס על התחתונה). ועוד, דאם אי', אפי' ליכא נמי פירא בארעא בשנה זו, הרי יכול הנגזל להעמידו בדין על הפירות שאכל בשנים שעברו (וכ' דאין לומר דכוונת הגמ' לומר דמעולם לא היו שם פירות, דאין לשון הגמ' משמע כן). ולכן פי' דאית לי' פירא בארעא היינו דעדיין צריכין לקרקע, דאז אינו יכול להעיד, ומשום שאם יסתלק הוא, לא יטול אלא לפי שבחו, ולפי מה שיצטרך הנגזל לתת לאריס אחר עד שעת גמר פירות. אבל היכא דלית לי' פירא בארעא, דהיינו דאין שם פירות שעדיין צריכין לעבודתו, אז יכול להעיד, דמעתה אין לו שום הפסד אם תצא מתחת יד ראובן ותשוב ליד שמעון.

עמלק סימן- העיר היעב"ץ, דהא חידוש הוא דינתנו חז"ל סימן לזכרון במי שנא' בו תמחה את זכרו (ובאמת יש שאינן גורסין כן). וכ' די"ל דרמז הקרא דיכול להשתמש בה מהא דכתיב "לא" בניגון טפכא, שהוא מפסיק, דהיינו דיועיל עמלק גם להצילו משכחה. וטעם הדבר הוא משום דכל מה שאסרה התורה, התיר התורה להשתמש בה לצד

אחרת, נאמן על הטענה אחרת, אע"פ שעכשיו מודה דהטענה שהי' יכול לטעון אינו אמת (וע' בהגהות המהדיר בהוצאת מוה"ק, מס' 153, דתמה דהא לא מיירי דטען שתיים קצצת לי, ע"ש מש"כ בזה). ותי' דאם הי' טען מעיקרא שתיים קצצת לי, אה"נ הי' נאמן. אבל עכשיו הרי לא טען כן, אלא טען דהטלית שלו היתה, וא"כ אם הוציאו לבסוף שוב לא הי' יכול לטעון שתיים קצצת לי, דהא איכא עדים דמכירין אותו, והוחזק כפרן.

דא"ל אמאי תפיסת, וכר'- פי' רשב"ם, דרך ערמה וחשאי. ולכאור' כוונתו, דאם אינו עושה כן בחשאי, נמצא דמודה דחייב ממון להאומן, ויפסיד עי"ז, ולכן אומרה דוקא דרך חשאי, כדי שלא ישמעו עדים. ובריטב"א אי' דאין כאן הודאה, דנחשב הודאה מחמת אונס, ולכן אינו מחייבו.

א"ל, לא צריכנא לשומא דידך, כבר שמוה קמאי דקמך- כ' הריטב"א דאינו אומר עכשיו דבאמת הטלית של התובע הוא ברשותו, אלא דאומר דהמעיל שאני אומר שהוא ברשותי, כבר שמוהו קמאי.

באריסי בתי אבות- פי' רשב"ם, שרגילין הן ואבותיהן לשמור שדה של משפחה זו מעולם, ולכן אין להם חזקה, דהא נוהגים לאכול הפירות לב' וג' שנים, ואח"כ הבעלים אוכלים לאיזה שנים, אבל שאר אריסים יש להם חזקה. והעיר הרשב"א, הא אי' לקמן (מז). דבן אריס יש לו חזקה, ואם באריסי בתי אבות מיירי, א"כ מ"ש בן ממנו, הרי הוא ג"כ מסתמא הוי אריס. ולכן פי' דאריסי בתי אבות היינו דכל חיי אותו אריס אינו יכול להחליפו, אבל לאחר מיתה מסלקין את הבנים.

באריסי בתי אבות- פי' רשב"ם, דאין יכול להחליפן באריסין אחרים, והם נוהגין לאכול כל הפירות ב' וג' שנים, וכר'. והק' הדברות משה (נ"ח, הע' ע"ט), אם נוהגין לאכול הפירות למשך שנים כמש"כ הרשב"ם, א"כ מה לי דאין יכול להחליפן באריסין אחרים, הרי אפי' אם יכול להחליפן באריסין אחרים, לכאור' למה יהי' להם חזקה. ותי' דבעצם אפי' אם נוהגין לאכול לכמה שנים, למה לא יהי'

הטוב, כדי להוציא ממנו ניצוץ הקדושה,
וכבר מצינו דבני בניו של המן למדו תורה
ברבים.

יב) לוקח ראשון מעיד ללוקח שני- הק' החי'
הר"ן, הרי הא דערב אינו יכול להעיד ללוה
א"כ יש לו קרקע אחריתי, היינו משום
דהערב יודע שיש ללוה הלואה זו, ונוגע הוא
בעדותו שיהי' הקרקע אצל הלוה. אבל אין
אומרים דאף אם יש לו קרקע אחריתי, חושש
הערב שמא יש להלוה גם הלואה אחרת,
וא"כ יש לו נגיעות להעיד שישאר גם קרקע
זו אצל הלוה, דאמרי' דשני חששות לא חייש.
אבל א"כ יש להק', למה אין הלוקח ראשון
יכול להעיד ללוקח שני א"כ יש לו קרקע
אחריתי, הרי מנין לו שיש שום הלואה כלל
אצל המוכר, ואם חושש שיש לו הלואה, א"כ
מהכ"ת דקרקע אחריתי זו שיש לו להלוקח
שני סגי לפרוע חוב זו, אולי הלואה גדולה זו,
וצריך לכמה קרקעות. ותי' דכיון דהאי לוקח
לקח באחריות, רוצה הוא שיהא אחריותו
קיים, דחייש דאולי ימצא שדה זו שאינו שלו,
וא"כ רוצה שאחריותו יהי' קיים אצל הלוקח
שני, ולכן אינו יכול להעיד א"כ יש לו קרקע
אחריתי. אבל העיר דמהרשב"ם מבואר דלא
כן, דכ' דמיירי דלקחו הלוקח ראשון שלא
באחריות. וכ' הר"ן דלפי הרשב"ם צ"ל
דמיירי בחוב ידוע, וצריך להיות שיש
להלוקח שני (או להמוכר) עוד קרקע כדי
לשלם חוב ידוע זו.